

8 سپتمبر 2020

داکتر سید عبدالله کاظم

شاه امان الله غازی و برنامه های انکشاف معارف درکشور

(به مناسبت صد و یکمین سالگرد استرداد استقلال کشور)

بخش نهم

تأسیس مکتب امانیه زیر نظر استادان فرانسوی:

نگاه مختصر به آغاز روابط فرهنگی با فرانسه:

فرانسوی ها از قدیم به افغانستان علاقمندی داشتند. بعد از سال 1821 دو نفر فرانسوی بنام های "ژان فرانسوا الاردر" و "ژان باتیست وینتورا" که در "فارس" (بعداً ایران) کار میکردند حین بازگشت به فرانسه از راه کابل، پشاور و لاهور عبور نمودند. در مسیر راه با نواب جبار خان حکمرانی لغمان آشنا و دوست شدند. چندی بعد، آنها با دو تن از دوستان شان "اوگوست-کلود کورت" و پاولو اوینبیل" در لاهور یکجا گردیدند. آنها نیز به نوبت از افغانستان عبور کردند. خاطرات اوگوست-کلود کورت از اولین چشم دیدها به زبان فرانسوی راجع به افغانستان به شمار میرود. بعداً "ژان پول فییری" - افسر شکاری افریقا از این منطقه در سال 1845 عبور کرد و جریان سفر خود را در سال 1856 به نشر سپرد. این در حالیست که "جیمز دارمیستیر" - یک استاد کالج فرانسه 7 ماه در افغانستان اقامت کرد و در سال 1888 "نامه های هند در مسیر افغانستان" و نیز "ترانه های مردمی افغانها" را چاپ کرد سپس "گوبینو" در ضمن نشر اخبار آسیا مقاله "عاشقان قندهار" را نوشت. درعین حال افغانها نیز به فرانسه علاقمند شدند، چنانکه سیدجمال الدین افغان بین سالهای 1883 الی 1887 در پاریس زندگی میکرد و یک روزنامه را انتشار میداد و نیز با "ارنیست رینان" در صفحات روزنامه "انترانسیزان" به مباحثه میپرداخت.

افغانستان در سال 1919 پس از اعلام استقلال کامل خود به اعزام یک هیئت سیار "سفارت فوق العاده" بریاست محمد ولی خان به یک تعداد کشورهای اروپائی پرداخت تا در مورد برقراری روابط سیاسی با آن کشورهای اقدام نماید؛ از جمله یکی هم کشور فرانسه بود که از هیئت استقبال نیک کرد و رئیس جمهور فرانسه "الکساندر میلراند" و رئیس شورا "ریمانند پوانکاری" هیئت را پذیرفت و ضمن برسمیت شناختن افغانستان به حیث یک کشور مستقل به امضای یک معاهده دوستی و همکاری بین دولتین پرداختند که این معاهده بتاريخ 8 ثور 1301 ش (28 اپریل 1922) بدر پاریس به امضا رسید که برطبق آن روابط سیاسی به سویه سفرا بین دو کشور آغاز گردید. در همین وقت دولت فرانسه از "الفرد فوشی" شرق شناس و باستان شناس فرانسوی که در کلکته مصروف امور موزیم بود، خواست تا به کابل برود. او به تاریخ 10 ماه می سال 1922 به کابل رسید و در راه برقراری روابط فرهنگی بین دو کشور نقش مهم بازی کرد و درعین زمان توانست امتیاز حفريات باستان شناسی را برای مدت 30 سال در افغانستان بدست آورد. نمایندگی های هر دو طرف در هر دو کشور مستقر گردیدند: محمود طرزی به حیث سفیر در فرانسه تعیین گردیده و به تاریخ 14 اگست 1922 به شهر مارسیل رسید؛ اولین کارش خریداری یک عمارت برای سفارت افغانی بود(در شماره 57 جاده هانری مارتین). موریس فوشیت، نماینده فرانسه به تاریخ 16 سپتمبر 1923 به کابل مواصلت کرد و سفارت آن کشور را در یکی از قصرهای قدیمی شهرکابل باز نمود. به این اساس روابط فرهنگی بین دو کشور بخصوص در ساحه معارف آغاز شد و از ماه اکتوبر سال 1921 به بعد یک گروه از 35 جوان افغانی جهت تحصیل به فرانسه اعزام شدند که از اینطریق تهاداب اولین روابط فرهنگی گذاشته شد. در سال 1927 فرانسه یک قسمت از مقر نمایندگی آن کشور در کابل را برای اعمار مکتب تلگراف به دولت افغانستان واگذار نمود و سپس در تاسیس پسته خانه، تلگراف و تلیفون سهم گردید.

د پانو شمیره: له 1 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی ښي پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکي په څیر و لولئ

این روابط استثنایی با بازدید رسمی شاه امان الله و ملکه ثریا که از 26 جنوری (6 دلو 1306ش) آغاز و تا 8 فیبروری 1928 برای مدت 13 روز دوام کرد، با پذیرائی شاندار از شاه و ملکه چه در پاریس و چه در لیون به اوج خود رسید که شرح مفصل آنرا وکیلی پوپلزائی در کتاب "سفرهای غازی امان الله شاه در دوازده کشور آسیا و اروپا به تفصیل بیان کرده است. (برای شرح مزید دیده شود: صفحات 68 تا 84 آن کتاب)

مکتب "امانیه" - دومین مکتب رسمی کشور:

پس از آنکه مکتب حبیبیه به حیث اولین مکتب رسمی و پس از آن مکتب حربیه و دارالمعلمین در عصر سراجیه در کابل تأسیس شدند، در سال 1301ش (1922م) شاه امان الله خان به پیروی از نظریات محمود طرزی که سمت وزیر خارجه را در آن زمان عهده دار بود، به فکر تأسیس یک نهاد دیگر تعلیمی "نمونوی" بنام "امانیه" افتاد. به دلیل مشکلات محل برای این مکتب در شهر کابل در اوایل ماه جدی 1301ش تصمیم بران شد تا ارگ جبل السراج که محل خوش آب و هوا و وسیع بود، برای این مکتب جدید التأسیس اختصاص یابد و 300 نفر شاگرد به آنجا انتقال و بطور لایله تحت نظر منتظمین و اداره مربوطه به درس آغاز نمایند. برطبق دستور شاه تمام مخارج شاگردان اعم از لباس و خوراک و کتاب و غیره در آنجا از طرف دولت تهیه میگردد. اما پس از مدت یک ماه به دلیل دوری فاصله و فقدان وسایل لازم رفت و آمد و دور شدن اطفال خورد سال از فامیل این تصمیم تغییر کرد و شاه امان الله غازی به وزارت مالیه و داخله که در یک عمارت در جوار سلامخانه خاص (بعدها مبدل به سینمای کابل) قرار داشت، امر کرد تا آن وزارت ها در داخل ارک در عمارت حرمسرای شاهی و کوتی باغچه نقل مکان کنند و عمارت شانرا برای مکتب امانیه تخلیه نمایند. مکتب مذکور سر از تاریخ 5 دلو 1301ش (24 جنوری 1923) به همین محل جدید شروع به فعالیت کرد.

این مکتب پس از امضای معاهده دوستی با دولت فرانسه به این منظور تأسیس شد که شیوه درسی آن مطابق به اصول درسی فرانسه و به رهنمائی معلمان فرانسوی پیش برده شود و حتی از همان آغاز در نظر بود که بعضی مضامین بخصوص مضامین ساینس به زبان فرانسوی و در صنوف بالاتر همه مضامین به آن زبان تدریس شوند تا شاگردان این مکتب بعد از فراغت بدون مشکل بتوانند در پوهنتون های فرانسه به تحصیلات عالی پردازند. به همین مقصد قبلاً از حکومت فرانسه تقاضا شده بود تا چند نفر معلمان را برای تدریس و تنظیم امور این مکتب به کابل بفرستند. گروه اول این معلمان مقارن همان وقتی به کابل رسیدند که مکتب از جبل السراج دوباره به کابل انتقال نموده بود (دلو 1301ش). وزارت معارف تحت رهنمائی معلمان فرانسوی پروگرام درسی مکتب را ترتیب داد، طوریکه دوره های درسی به ابتدائیه (پنج سال)، دوره ثانوی اول یعنی رشديه (چهار سال) و دوره ثانوی دوم - اعدادیه (سه سال) را در برمیگرفت. ساعات درسی هفته وار در آن مکتب 27 ساعت در فصل تابستان و 24 ساعت در زمستان بود. تدریس و لوازم مربوطه مجانی و همه مصارف پیشبرد امور از جانب دولت پرداخته میشد، همچنان مصارف اعاشه و اباتنه و سفر استادان فرانسوی را دولت افغانستان متقبل گردیده بود.

پس از تأسیس و آغاز بکار مکتب سفیر فرانسه مقیم کابل بتاريخ 3 دلو 1302ش (23 جنوری 1924) به آن مکتب رفت و ضمن یک بیانیه مختصر خطاب به مدیر و معاون فرانسوی مکتب چنین گفت: «مدتی بود که میل داشتم از این مؤسسه دیدن کنم و از طریق تعلیم آن و نتایج حاصله معلومات حاصل نمایم و من باور دارم اطفالیکه توسط شما مدیر و معاونین صمیمی فرانسوی "موسیو ژرار" [مدیر مکتب] و "موسیو فیورن" [معاون] و زحمات معاونین تان قاری عبدالرسول خان و سعی و کوشش معلمین افغانی و ایرانی که به شما عملاً کمک میکنند، تربیت شوند، پس از اختتام درس خود در کابل میتوانند در دارالعلوم [پوهنتون] های فرانسه تحصیلات خود را دوام داده به پایان برسانند. البته این را هم باید مقصد خود قرار دهید تا آنکه به منتهی درجه برای افغانستان مفید بوده بآن دولت معظمه تأثیر کمک خود را در تربیت جوانان این مملکت اثبات نمایند». (وکیلی پوپلزائی: "سلطنت امان الله شاه"، جلد دوم، صفحه 52)

از آنجائیکه سلطنت شاه امان الله غازی در اواخر سال 1307ش در اثر اغتشاش سقوی سقوط کرد، شاگردان این مکتب در آنوقت توانسته بودند صرف تا دوره رشديه (ثانوی اول) ارتقا کنند و اولین دوره فارغان آن چند سال بعد موفق به اكمال دوره مکتب گردیدند. در دوره 9 ماهه سقوی همه مکاتب مسدود شدند و بعد وقتی محمد نادرشاه به سلطنت رسید، در فکر باز کردن مکاتب افتاد تا آنکه در سال 1310ش (1931م) مکتب امانیه بازگشائی شد و اما به نام "لیسه استقلال" مسمی گردید. قابل ذکر است که تا سال 1965 این مکتب در همان محل و در همان عمارت

د پانوی شمیره: له 2 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي ښي پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له راپرولو مخکي په څیر و لولئ

قدیمی بکار تدریس ادامه داد و صدها شاگرد به سویه بکلوریا از آن فارغ شدند و از جمله آنها شاگردان اول نمبر تا سوم نمبر شعبه ریاضی و فلسفه بطور معمول به مصرف حکومت فرانسه برای تحصیلات عالی در رشته های مختلف به آن کشور اعزام می شدند.

در سال 1965 آقای پومپیدو رئیس جمهور فرانسه حین سفرشان به کابل سنگ تهداب عمارت جدید لیسه استقلال را گذاشت که بر علاوه اتاقهای درسی، دیگر ملحقات تعمیر جدید مشتمل بر یک مرکز فرهنگی فرانسه و اتاقهای مجلس، اتاق کنفرانس، سالون نمایش ادیتوریم، اتاقهای سمعی و بصری برای آموزش زبان فرانسوی، لابراتوارهای کیمیا فزیک و بیولوژی، کتابخانه، میدان های ورزشی و یک حوض میباشد. در سال 1352 ش (1973) ساختمان جدید لیسه استقلال تکمیل و در سال 1974 م (دوره جمهوری شهید محمد داؤد) افتتاح گردید. در آن زمان این لیسه دارای 2383 شاگرد و 31 معلم فرانسوی بود.

پس از سال 1985 در دوران رژیم کمونیستی روابط میان فرانسه و

افغانستان در حالت تعلیق قرار گرفت و معلمان فرانسوی افغانستان را ترک کردند و یک تعداد زیاد معلمان مجرب افغان نیز مجبور به مهاجرت گردیدند. متعاقباً در دوران جنگ های داخلی در کابل و دوره طالبان این لیسه قسماً تخریب شد و سلسله ای درسی آن برهم خورد. تا آنکه بازسازی آن در جنوری سال 2002م آغاز گردید که سه ماه را دربر گرفت و با شروع سال تعلیمی در ماه حمل 1371 ش (مارچ 2002) بار دیگر دروازه این لیسه بروی شاگردان باز شد. (عکس فوق: نمای لیسه استقلال پس از 2002)

تأسیس مکتب امائی - زیر نظر استادان جرمنی:

نگاه مختصر به آغاز روابط فرهنگی با جرمنی:

اساساً علایق جرمنی به افغانستان در گذشته از دشمنی و رقابت های سیاسی قدیمی و تاریخی آنها با انگلیس ها ریشه میگیرد که به دلیل اهمیت استراتژیک افغانستان در جوار هند برتانوی و روسیه تزاری موجب گردید که از آنوقت به بعد جرمنی روابط خود را با افغانستان برقرار و دوستانه سازد و توجه زعمای افغانستان را به خود جلب نماید. مردم افغانستان نیز به جرمن ها به حیث رقیب و دشمن انگلیس ها بسیار خوشبین بودند. اولین جرمن که در افغانستان بطور خصوصی سفر کرد و با امیر عبدالرحمن خان دیدار کرد و حاضر به خدمت در افغانستان گردید، "گیب هارد فلاشر" نام داشت. او در فابریکه نوب آهن "کروپ" در کشورش کار میکرد و از طرف امیر به حیث انجنیر در "ماشینخانه کابل" برای ساختن توپ و دیگر اسلحه گماشته شد. این شخص وقتی در سال 1898 راهی یک سفر به هند برتانوی بود، بطور مرموز به قتل رسید که گفته میشود این کار از طریق انگلیس ها صورت گرفته بود. بعداً در جریان جنگ عمومی اول (1914 - 1918) یک هیئت مرکب از نمایندگان اطیش، جرمنی و دولت عثمانی مشهور به "هیئت نیدرمایر" به کابل آمدند تا توجه امیر حبیب الله خان سراج را به حمایت از کشورهای خود جلب نمایند، ولی امیر به نفع انگلیسها با دلایلی چند ترجیح داد تا موقف بیطرفی را در جنگ حفظ نماید و هیئت بدون نتیجه مجبور به برگشت گردید.

پس از اعلام استقلال کامل کشور و اعزام هیئت "سفارت فوق العاده" به کشورهای اروپائی، وقتی هیئت میخواست از مسکو بصوب جرمنی عزیمت کند، نخست ویزه برای هشت نفر عضو هیئت داده شد و اما وزارت خارجه جرمنی فوری ویزه ها را باطل کرد و هیئت ناگزیر از مسکو به تاشکند برگشت و مدت تقریباً یک سال در آنجا به امید ویزه انتظار کشید، تا آنکه ناگزیر از تاشکند به پولند رفت و از آنجا توانست به جرمنی برود. اینکه چرا این

د پانو شمیره: له 3 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی ښی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

مشکل در آغاز کار به وجود آمد، آدامک دلیل آنرا چنین شرح میدهد: هدف مسافرت هیئت افغانی در جرمنی برقرار ساختن روابط سیاسی و تجارتي با آن کشور بود. محدودی خان همچنان تلاش میکرد تا متخصصان جرمنی را در پروژه های مختلف انکشافی افغانستان بکار بگمارد، اما سرکتر وزارت خارجه جرمنی طی یک دیدارداشت نوشته بود که انکشاف روابط تجارتي با افغانستان از حد زیاد مطلوب است، مگر نباید از نظر دور داشت که برتانيا به این اقدام ما به نظر شک و تردید خواهد دید و به پیمان بین انگلیس و جرمنی صدمه و لطمه خواهد زد و در یادداشت دیگر بتاريخ 16 فبروری 1921 آمده بود که سفر گماشتگان سیاسی افغانستان به جرمنی درین فرصت حساس مطلوب نیست، زیرا موقف سیاست عمومی جرمنی آنرا مجاز نمیداند. (برای شرح مزید دیده شود - آدامک، لودویک: "افغانستان در نیمه اول قرن بیست"، ...، صفحه 86 - 87)

بهرشکلی که بود محمد ولی خان به جرمنی رسید و اعتماد نامه خود و نامه شاه مان الله غازی را به رئیس جمهور جرمنی "فریدریک ایبرت" و همچنان نامه محمود طرزی را به وزیر خارجه جرمنی تقدیم کرد که در آن نامه ها از برقراری روابط فرهنگی، بخصوص اعزام شاگردان افغان جهت تحصیل به جرمنی، تأسیس یک مکتب زیر ادازه جرمن ها در کابل و استخدام انجیران و تکنیشن ها و معلمان جرمنی در افغانستان و خریداری بعضی سامان و لوازم صنعتی از آن کشور ذکر شده بود. اما حین مذاکرات هیئت با اولیای امور جرمنی از برقراری روابط سیاسی عجالاً بحث رسمی در میان نیامد و آن موکول به آینده شد که آنهم بعد از یک سال به شکل دیگر با اعزام یک نماینده غیرسیاسی بنام "داکتر فریتس کروبا" به کابل (در اواخر سال 1923 و شروع 1924م) روابط فرهنگی بین افغانستان و جرمنی نخست با اعزام شاگردان افغان به آن کشور و ورود انجیران و تکنیشن های آنها به افغانستان آغاز گردید. با تأسیس مکتب "امانی" در کابل بوسیله جرمن ها قدم مهم در روابط فرهنگی و سپس سیاسی افغانستان با جرمنی گذاشته شد و پس از آن با سفر شاه امان الله غازی و ملکه ثریا به جرمنی از 3 تا 19 حوت 1306 (22 فبروری تا 10 مارچ 1928) و استقبال بسیار گرم آنها، روابط بین دو کشور در آنوقت به اوج خود رسید و قراردادهای متعدد در زمینه های صنعتی و تجارتي بین دو کشور عقد گردید. (شرح مزید - وکیلی پولزانی: "سفرهای غازی امان الله شاه به..." صفحه 93 تا 115)

البته پس از سقوط رژیم امانی و بعد از یک وقف 9 ماهه در زمان سقوی، بار دیگر این مناسبات در دوره سلطنت محمد نادرشاه از سر گرفته شد و تا امروز مستحکمتر گردید، مخصوصاً وقتی جرمنی در جنگ دوم به شکست مواجه شد و موضوع اخراج فوری جرمن های مقیم افغانستان را متحدین تقاضا داشتند، حکومت افغانستان آنها را تحت ضمانت جدی به کشور شان سلامت باز گردانید و نگذاشت که آنها بدست دشمنان شان اسیر گردند، اینکار بر تشدید روابط دوستانه بین دو کشور بطور قابل ملاحظه افزود که با گذشت هر سال بیش از پیش تقویه شد.

مکتب "امانی" - سومین مکتب رسمی:

مکتب امانی سومین مکتب رسمی افغانستان است که بتاريخ 26 حمل 1303ش (15 اپریل 1924م) به تاسی از اهداف معارف پرورانه شاه امان الله غازی به همکاری استادان جرمنی در شهر کابل تأسیس گردید. بنیانگذار این مکتب اصلاً یک استاد مجرب آلمانی بنام "داکتر والتر ایفان" است که بر طبق هدایت شاه امان الله غازی برای اینکار استخدام گردید. موصوف پس از عقد یک قرارداد با وزارت مختاری افغانستان در برلین همراه با یک معاون خود بنام "مارکوفسکی" بتاريخ 10 عقرب 1302 (3 نوامبر 1923م) به کابل مواصلت و با همکاری وزارت معارف شروع به تأسیس مکتب جدید در کابل کرد که بنام "مکتب امانی" مسمی شد.

داکتر ایفان مدتی زیاد را در مکتب حربی ترکیه به تدریس زبان جرمنی پرداخته بود و نیز مدت شش سال را در ایران گذرانیده و به زبانهای فرانسوی، ترکی و فارسی تسلط کامل داشت و حینیکه اولین گروه شاگردان افغان به جرمنی رفتند، او و خانمش به آنها درس زبان جرمنی میداد، تا آنکه پس از عقد قرارداد به افغانستان آمد و به حیث مدیر مکتب جدید التأسیس "امانی" بکار آغاز نمود. در روز افتتاح این مکتب او ضمن یک بیانیه به اعلیحضرت اطمینان داد که: «ما جمله معلمین جرمنی خویش را به حیث افراد افغان دانسته و به سیاست و امور مملکتی مداخله نکرده و به غیر از تعلیم مدنی مطابق به تعلیمات دینی دیگر اصول را تعقیب نخواهیم کرد.»

این مکتب کار خود را با موجودیت 120 شاگرد جدید الشمول در چهار صنف به تدریس شروع کرد که در شمار این شاگردان، عبیدالله خان، برادر کوچک شاه با 15 پسر بی بضاعت شامل بودند که از جانب شاه به این لیسه فرستاده شدند. چندی بعد، رحمت الله خان، پسر شاه نیز به آن راه یافت. در سرطان سال 1306 (1927م) یعنی سه

د پانوی شمیره: له 4 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي ښي پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له راپرولو مخکي په څير و لولئ

ونیم سال پس از تأسیس تعداد شاگردان این مکتب به 490 نفر رسید که در یازده صنف توسط 18 استاد که از جمله هفت نفر استاد جرمنی و یازده نفر معلمان افغان بودند، تدریس می شدند.

عکس داکتر ایفان و معاونش با تعدادی از استادان و شاگردان مکتب امانی در سال 1926

یکی از مهمترین کاریکه در آنوقت صورت گرفت، اكمال تعمیر جدید مکتب در کنار دریای کابل و درحواشی "ماشینخانه حربی" بود که به سبک جدید به مصرف دولت بسرعت درسال 1305 (1924) اعمارگردید که تا سالهای اخیر سلطنت محمد ظاهرشاه مکتب به همان عمارت به فعالیت ادامه داد و از آن به بعد عمارت جدید آن که به کمک مالی حکومت جرمنی در عقب ارگ در ساحه وزیر اکبر خان به شکل مدرن و با تمام وسایل و تجهیزات آن اعمار شد، انتقال یافت.

عمارت اولی مکتب امانی که 1305ش ساخته شد

پس از سقوط رژیم امانی، در جنوری 1928، وقتی حکومت بدست سقوی ها و امیر حبیب الله کلکانی رسید، همه مکاتب بسته و استادان خارجی مجبور شدند تا افغانستان را با طیاره های انگلیسی ترک کنند. در این میان، تنها داکتر ایفان و دو نفر از استادان جوان دیگر جرمنی در افغانستان ماندند. پس از ختم غائله سقوی و آغاز سلطنت محمد نادرشاه زمینه افتتاح مکتب مساعد گردید و داکتر ایفان از طرف شاه جدید به اینکار بار دیگر مؤظف شد، اما در اینوقت نام مکتب از "امانی" به لیسه "نجات" تغییر کرد.

د پانو شمیره: له 5 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په څیر و لولئ

در عکس العمل با گیر و گرفتها و اعدامها در زمان سلطنت محمد نادرشاه یکی هم حادثه سوء قصد به جان شاه مذکور بود که بوسیله یک شاگرد مکتب "نجات" بتاريخ 16 عقرب 1312 (6 اکتوبر 1933م) حین توزیع جوایز برای شاگردان معارف در ارگ شاهی به وقوع پیوست که در اثر فیر تفنگچه شاه شهید شد و بجایش در همان روز محمد ظاهر شاه پسر شاه به سلطنت رسید. از آن به بعد شاگردان و معلمان مکتب "امانی" سابق و "نجات" جدید تحت پیگیری های شدید قرار گرفتند و مؤقتاً دروازه آن مکتب مسدود گردید. در این هنگام دکتر افغان، مدیر لیسه که برای مدت کوتاه به جرمنی رفته بود، به عجله به کابل برگشت و خود شاهد بدنامی عجیب و کاهش تعداد شاگردان لیسه بود که در آن زمان 683 شاگرد داشت. او با مشکلات زیاد توانست از دوام مسدود شدن مکتب جلوگیری کند، اما با وجود آن، تعداد زیادی از شاگردان صنوف بالا، به اتهام ارتباط احتمالی با حلقه های سیاسی از مکتب اخراج شدند و چند سالی طول کشید تا آهسته آهسته به تعداد شاگردان و هم به اعتبار این لیسه افزوده شود.

هدف این مکتب از بدو تأسیس این بود که آمادگی شاگردان افغان برای تحصیل در پوهنتون های جرمنی را فراهم نماید تا از آن طریق، برای افغانستان کارمندان عالی رتبه، انجینیرها، داکتران و استادان تربیه شوند. علاقه شاگردان این لیسه به جرمنی، بعدها سبب گسترش روابط اقتصادی بین دو کشور شد. بعدها، خواست دولت افغانستان از دولت جرمنی، مبنی بر تضمین تحصیل فارغ التحصیلان این لیسه در آن کشور به امضای قرارداد بین دو دولت انجامید که بر اساس آن فارغان این لیسه پس از دریافت شهادتنامه تحصیلی بدون امتحان مجدد، در تمامی پوهنتون ها و مدارس عالی فنی جرمنی پذیرفته و به عنوان محصل رسمی شناخته می شدند؛ چون که برنامه درسی این لیسه، کاملاً بر پایه نصاب تعلیمی دولتی آلمان استوار بود.

(ادامه دارد)

د پانیو شمیره: له 6 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په څیر و لولئ